

Київський університет імені Бориса Грінченка

Історико-філософський факультет

Кафедра філософії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
_____ О.Б.Жильцов
« 30 » _____ 01 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Філософія Середніх віків та доби Відродження

для студентів

спеціальності **033 Філософія**

освітнього рівня перший (бакалаврський)

освітньої програми **033.00.01 Філософія**

Київ – 2020

Розробник: Юрій Васильович Омельченко, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії

Викладач: Юрій Васильович Омельченко, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри Всесвітньої історії Історико-філософського факультету

Протокол №6 від 15 січня 2019 року

Завідувач кафедри [підпис] д.філос.н., проф. Р.О. Додонов

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 16.01.2019 р.

Гарант освітньої програми [підпис] д.філос.н., проф. Р.О. Додонов

Робочу програму перевірено

16.01.2019 р.

Заступник декана [підпис] Завадський В.М.

Пролонговано:

на 2019/2020 н.р. [підпис] (Додонов Р.О.), «21» січня 2020 р., протокол № 6

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

©Омельченко Ю.В., 2019 р.
© Київський університет імені
Бориса Грінченка, 2019 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	Обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	Українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	3 / 90	
Курс	1	
Семестр	2	
Кількість змістових модулів з розподілом:	3	
Обсяг кредитів	3	
Обсяг годин, в тому числі:	90	
Аудиторні	42	
Модульний контроль	6	
Семестровий контроль	10	
Самостійна робота	32	
Форма семестрового контролю	екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: Формування системи знань про основні етапи й особливості розвитку політичної науки в Україні.

Дисципліна спрямована на формування таких програмних компетентностей освітньої програми підготовки:

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
	ЗК-03. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
	ЗК-04. Здатність бути критичним і самокритичним.
	ЗК-11. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
	ЗК-14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	СК-01. Усвідомлення сенсу філософії, її дисциплінарного розмаїття та місця в системі культури.
	СК-02. Здатність виокремлювати специфіку філософського знання та змістові відмінності філософії від інших форм мислення.
	СК-03. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про розвиток основних філософських ідей, учень та напрямків.
	СК-04. Усвідомлення особливостей і місця вітчизняної інтелектуально-філософської традиції у світовій.

	СК-05. Здатність аналізувати сучасні філософські проблеми та вчення.
	СК-07. Здатність аналізувати міркування та робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки.
	СК-08. Здатність оперувати філософською термінологією для розв'язання професійних завдань.
	СК-10. Здатність аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної та загальнонаукової проблематики.
	СК-11. Здатність застосовувати в професійній діяльності знання про засади, розвиток і сучасний стан наукового та гуманітарного знання.

3. Результати навчання за дисципліною

ПРН-01. Розуміти сенс філософії, її місце в системі культури.
ПРН-03. Знати основні етапи, напрямки в історії світової та вітчизняної філософії.
ПРН-04. Аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної та загальногуманітарної проблематики.
ПРН-06. Мати обізнаність щодо основних напрямів, тенденцій, проблематики сучасної філософії.
ПРН-08. Мати обізнаність у головних філософських методах і підходах, розуміти етико-практичну значущість філософського знання.
ПРН-10. Мати навички реферування, систематизованого огляду та порівняльного аналізу філософської та загальнонаукової літератури.
ПРН-11. Вміти аналізувати міркування та робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки.
ПРН-13. Критично оцінювати власну позицію та знання, порівнювати і перевіряти отримані результати.
ПРН-15. Мати навички ведення інтелектуальних дискусій на засадах діалогу, відкритості й толерантності.
ПРН-18. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Семестр 2							
Змістовий модуль I. Патристика.							
Тема 1. Східна і західна патристика. Гностицизм.	18	2		8			8
Модульний контроль 1	2						
Разом	18	2		8			8
Змістовий модуль II. Схоластика.							
Тема 2. Філософські ідеї періоду ранньої схоластики	10	2		4			4
Тема 3. Філософія пізньої схоластики. Філософія Київської Русі	8	4					4
Тема 4. Філософські ідеї періоду Реформації	12	2	2	4			4
Модульний контроль 2	2						
Разом	30	8	2	8			12
Змістовий модуль III. Філософія епохи Відродження. Арабська філософія							
Тема 5. Гуманізм епохи Відродження	6	2		2			4
Тема 6. Натурфілософія епохи Відродження	6	2	2	2			4
Тема 7. Арабська філософія	6	2		2			4
Модульний контроль 3	2						
Разом	26	6	2	6			12
Підготовка до проходження контрольних заходів	10						
Усього	90	16	4	22			32

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Патристика.

Тема 1. Східна і західна патристика. Гностицизм.

Вплив ідей античних філософів на ранньохристиянську думку. Погляди на світ і людину отців-апологетів Юстина, Татіана, Тертуліана, Іриней. Аріанство та полеміка з ним. Олександрійська школа. Ориген. Боецій. Григорій Великий. Августин Аврелій про людину, Бога та історію. Амвросій Медіоланський. Розквіт філософської думки в період Каролінгського Відродження (Алквін, Йоганн Скотт Еріугена). Капподокійська школа (Василь Великий, Григорій Назіанзін, Григорій Нисський, Іван Златоуст). Євсевій Кесарійський. Єфрем Сірін. Максим Сповідник. Михаїл Пселл. Діонісій Ареопагіт. Іван Дамаскін. Ісихазм. Іван Лествічник. Григорій Палама. Іконоборництво.

Змістовий модуль II. Схоластика.

Тема 2. Філософські ідеї періоду ранньої схоластики

Зародження номіналізму та реалізму (Іоанн Росцелін, Ансельм Кентерберійський). Шартрська школа (Бернард Шартрський, Гільберт Порретанський) та її послідовники (Бернард Турський, Іоанн Солсберійський). Абельяр. Школа Сен-Вікторських августинців (Гільом із Шампсо, Гуго Сен-Вікторський). Бернард Клервоський і середньовічна містика.

Тема 3. Філософія пізньої схоластики.

Філософсько-релігійні погляди Бонавентури, Раймунда Луллія. Оксфордські магістри (Р.Гроссетест, Р.Бекон). Альберт Великий. Тома Аквінський як ключова постать схоластики. Томізм. Пізній реалізм (Йоганн Дунс Скотт) та номіналізм (В.Оккам, Ж.Бурідан). Етико-політична ідеї в період схоластики (Йоахим Флорський, Сігер Брабантський, Марсілій Падуанський). Містика Й.Екхарта і Й.Таулера.

Філософія Київської Русі.

Вплив візантійської традиції на древньоруську філософію. «Слово про закон і благодать» Іларіона. «Києво-Печерський патерик». Нестор-літописець. Климент Смолятич. Суспільно-політичні ідеї в «Руській правді» та «Повчанні Володимира Мономаха».

Тема 4. Філософські ідеї періоду Реформації.

Історичні передумови Реформації. Релігійно-філософські погляди діячів Реформації М. Лютера, Ж. Кальвіна, У. Цвінглі, Ф. Меланхтона, У. фон Гуттена, Я. Гуса. «Протестантська етики» та її роль у розвитку капіталізму.

Змістовий модуль III. Філософія епохи Відродження. Арабська філософія.

Тема 5. Гуманізм епохи Відродження.

Зародження ренесансної гуманістики (Д. Аліґ'єрі, Ф. Петрарка, К. Салютаті, Л. Бруні, Дж. Бокаччо). Платонівська академія в Кареджі (М. Фічіно, П. Піко де Мірандола). Л. Валла, П. Помпонаці. М. Монтень. Філософські погляди представників Північного Відродження (Еразм Роттердамський, Й. Рейхлін). Утопічний соціалізм Т. Кампанелли і Т. Мора. Теорія державного суверенітету Ж. Бодена. Політико-правові теорії Н. Макіавеллі і Г. Гроція.

Тема 6. Натурфілософія епохи Відродження.

Погляди на природу Микола Кузанця. Ідеї Ю. Дрогобича, М. Коперника, Г. Галілея, Л. Да Вінчі, Дж. Бруно, Б. Телезіо, Ф. Патріці, Парацельса. Закладення основ нової європейської науки.

Тема 7. Арабська філософія.

Виникнення ісламу. Хадіси як форма створення і передачі духовних знань. Калам. Духовна традиція мутазилітів. Суфізм як містико-аскетична течія ісламу. Духовні практики суфіїв. Аль-Газалі. Мусульманська етика. Фікх як комплекс суспільних норм і правова доктрина. Поняття шаріату. Релігійно-філософські основи шіїтського ісмаїлізму. Вплив неоплатонізму на формування арабської філософської традиції. Східний аристотелізм та його вплив на релігійно-філософську думку Заходу (Аль-Кінді, Аль-Фарабі, Ібн-Сіна (Авіценна). Ібн-Рушд

(Аверроес), Ібн-Баджа, Ібн-Туфайль). Соціально-політичні вчення арабських філософів (Ібн-Хальдун).

6. Контроль навчальних досягнень

6.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекції	1	1	1	4	4	3	3
Відвідування семінарських занять	1	-	-	1	1	1	1
Робота на семінарському занятті	10	-	-	1	10	1	10
Робота на практичному занятті	10	4	40	4	40	3	30
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	4	20	6	30	6	30
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30						
	Разом		86		110		99
Максимальна кількість балів: 295							
Розрахунок коефіцієнта: $60/295=0,20$							

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Бали
Змістовий модуль 1. Патристика.		8	20
1	В контексті першої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати питання: гностицизм як феномен переплетення духовних культур Заходу і Сходу. Ідеї визначних гностиків Симона Волфа, Маркіона, Василида, Валентина. Полеміка проти гностичних ересей. Східний гностицизм (мандеїзм, маніхейство).	4	5
Змістовий модуль II. Схоластика.		12	30
2	В контексті другої теми студенти повинні самостійно опрацювати питання: світоглядні засади латинського «бідного» чернецтва (св. Домінік, св. Франциск).	4	5
3	В контексті третьої теми студенти повинні самостійно опрацювати питання: етико-політична ідеї в період схоластики (Йоахим Флорський, Сігер Брабантський, Марсілій Падуанський).	4	5
4	В контексті четвертої теми студенти повинні самостійно опрацювати питання: реформаційні процеси в Україні; унія та її вплив на розвиток української філософської традиції.	4	5
Змістовий модуль III. Філософія епохи Відродження. Арабська філософія.		12	30
7	В контексті п'ятої теми студенти повинні самостійно опрацювати	4	5

	питання: політико-правові вчення Ж. Бодена і Г. Гроція.		
8	В контексті шостої теми студенти повинні самостійно опрацювати питання: філософія у Києво-Могилянській академії.	4	5
9	В контексті сьомої теми студенти повинні самостійно опрацювати питання: мусульманська етика, поняття шаріату.	4	5

Критерії оцінювання – кожна робота оцінюється у 5 балів.

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів
1	Глибина і повнота розкриття завдань	2 бали
2	Повнота використання рекомендованої літератури	1 бали
3	Обґрунтування висновків	0,5 бали
4	Грамотність, стиль викладу, оформлення роботи	1 бал
5	Обсяг виконаної роботи	0,5 бал

6.3 **Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.**

Форма проведення модульного контролю: виконання письмового завдання, спрямованого на формування творчих здібностей, здатності до узагальнень та надання самостійних оцінок подіям та явищам. Максимальна кількість балів за кожену роботу дорівнює 25 балам.

6.4 **Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.**

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, усний іспит. Методи письмового контролю: модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, реферат.
- Комп'ютерного контролю: тестові програми.
- Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- систематичність відвідування занять;
- своєчасність виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності;
- виконання тестових завдань.

6.5 Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Теологія Юстина, Татіана і Тертуліана.
2. «Утішання філософією» Боеція.
3. Ідея історії у «Градї Божому» Августина Аврелія.
4. Філософське осмислення людини і Бога за Каролінгського Відродження.
5. Основні ідеї гностичних учень.
6. Апологетика Олександрійської школи. Поняття «боголюдини» Оригена.
7. Погляди Капподокійських Отців Церкви.
8. Візантійський неоплатонізм.
9. «Ареопагітики» Діонісія та їхній вплив на християнську думку.
10. Григорій Палама та обґрунтування православного аскетизму.
11. Вчення ісламу. Мусульманська етика.
12. Суфізм як містико-аскетична течія ісламу.
13. Арабський аристотелізм та його вплив на релігійно-філософську думку християнського Заходу.
14. Зародження номіналізму та реалізму.
15. Філософія П. Абеяра.
16. Теологія Бонавентури.
17. Філософія Раймунда Луллія.
18. Релігійно-філософські погляди Оксфордських магістрів.
19. Філософська спадщина Томи Аквінського.
20. Теологія і космологія Йоганна Дунс Скотта.
21. Номіналізм В. Оккама.
22. Проблема свободи волі у філософії Ж. Бурідана.
23. Хіліастичне вчення Йоахима Флорського.
24. «Слово про закон і благодать» Іларіона.
25. «Києво-Печерський патерик» як пам'ятка духовної культури Київської Русі.
26. Політико-правові ідеї «Руської правди».
27. Філософські ідеї у «Повісті временних літ».
28. Політико-правові ідеї у «Повчанні Володимира Мономаха».
29. Гуманістичні ідеї проторенесансу (Д. Аліг'єрі, К. Салютаті, Л. Бруні).
30. Зародження ренесансного гуманізму у творчості Ф. Петрарки.
31. Філософія флорентійських платоніків М. Фічіно і П. Піко да Мірандоли.
32. Філософія Л. Валли.
33. Про безсмертя душі у філософії П. Помпонацці.
34. «Досвіди» М. Монтеня.
35. «Похвала глупоті» Еразма Роттердамського.
36. Філософські погляди Й. Рейхліна.
37. Погляди на природу Микола Кузанця.
38. Політико-правове вчення Г. Гроція.
39. Нова картина світу у творчості М. Коперника та Г. Галілея.
40. Філософські ідеї Л. да Вінчі.
41. Розуміння природи речей Б. Телезіо.
42. Філософія Дж. Бруно.
43. Філософська творчість Парацельса.

- 44.«Государ» Н. Макіавеллі.
- 45.«Утопія» Т. Мора.
- 46.«Місто Сонця» Т. Кампанелли.
- 47.Порівняння соціальних утопій Т. Мора й Т. Кампанелли з «ідеальною державою» Платона.
- 48.Теорія державного суверенітету Ж. Бодена.
- 49.Суть релігійно-філософського вчення М. Лютера.
- 50.Погляди Ж. Кальвіна.
- 51.Погляди У. Цвінглі.
- 52.Погляди Ф. Меланхтона.
- 53.Науковий і філософський доробок Ю. Дрогобича.
- 54.Суспільно-політичні погляди С. Оріховського.
- 55.Науково-просвітницька діяльність Братських шкіл.
- 56.Філософські погляди П. Могили.

6.6 Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична картка дисципліни

Разом: 90 год., із них: лекції – 16 год., семінарські заняття – 4 год., практичні заняття – 22 год., модульний контроль – 6 год., самостійна робота – 32 год., семестровий контроль – 10 год.

Теми	Т.1	Т.2	Т.3	Т.4	Т.5	Т.6	Т.7
Лекції (теми, бали)	Л.1 (1 б.)	Л.2 (1 б.)	Л.3, 4 (2 б.)	Л.5 (1 б.)	Л.6 (1 б.)	Л.7 (1 б.)	Л.8 (1 б.)
Семінарські заняття (теми, бали)				С.4 (1 б.)		С.6 (11 б.)	
Практичні заняття	Біблія як духовна пам'ятка ПЗ 1 (8 б.)	Спир номіналістів та реалістів ПЗ 2 (4 б.)		Подальший розвиток реформаційних ідей ПЗ 3 (4 б.)	Мистецтво епохи Відродження ПЗ 4 (4 б.)	Алхімія в добу Середньовіччя ПЗ 5 (4 б.)	Коран як духовна пам'ятка ПЗ 6 (4 б.)
Самостійна робота	СР до Т 1 (5 б.)	СР до Т 2 (5 б.)	СР до Т 3 (5 б.)	СР до Т 4 (5 б.)	СР до Т 5 (5 б.)	СР до Т 6 (5 б.)	СР до Т 7 (5 б.)
Поточний контроль (вид, бали)	МКР 1 (25 балів)	МКР 2 (25 балів)			МКР 3 (25балів)		
Семестровий контроль	екзамен (40 балів)						

8. Рекомендовані джерела

Основні

1. Александрова О.В. Філософія Середніх віків та доби Відродження: підручник. – К.: 2002.
2. Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. Історія філософії. Підручник. - К.: 2001.
3. Горфинкель А. Философия эпохи Возрождения. - М.: 1980.
4. История философии: Запад – Россия - Восток. Учебник для студентов высших учебных заведений. Книга первая: Философия древности и Средневековья / под. ред. Н.В. Мотрошиловой. – М.: 2000.
5. Історія філософії: Підручник / Ярошовець В.І., Бичко І.В., Бугров В.А. та ін.; за ред. В.І.Ярошовця. – К.: 2002.
6. Огородник І.В., Огородник В.В. Історія філософської думки в Україні. – К.: 1999.
7. Очерки истории арабской культуры V-X V вв. М., 1982. – Очерк второй. Развитие исторического сознания арабов (VI-VIII вв.) П.А.Грязневич. С. 75-155. – Очерк третий. Средневековый арабский город. О.Г.Большаков. С. 156-214. – Очерк пятый. Бедуины и горожане в Мукаддима Ибн Халдуна. С.М.Бациева.
8. Рационалистическая традиция и современность. Ближний и Средний Восток. - М.: 1990.
9. Смирнов А.В. Великий шейх суфизма. Опыт парадигмального анализа философии Ибн Араби. - М.: 1993.
10. Соколов В.В. Европейская философия XV-XVII веков. – М.: 1984.
11. Степанянц М.Т. Мусульманские концепции в философии и политике XIX-XX вв. - М.: 1982.
12. Степанянц М.Т. Философские аспекты суфизма. - М.: 1987.
13. Філософія: ідеї, ідеології, персоналії. Енциклопедичний словник / Укл. Омельченко Ю.В. – К., 2009.
14. Філософія: навч. посібник / за ред. І.Ф. Надольного. - К.: 2011.
15. Фролова Е.А. История средневековой арабо-исламской философии. - М.: 1995.
16. Фролова Е.А. Проблема веры и знания в арабской философии. - М.: 1983.
17. Чанышев А. К. Курс лекций по древней и средневековой философии. - М.: 1991.
18. Шаймухамбетова Г.Б. Арабоязычная философия средневековья и классическая традиция. - М.: 1979.
19. Шевнюк О.Л. Українська та зарубіжна культура. – К., 2002.

Додаткові

1. Абельяр П. История моих бедствий. – М.: 1992.
2. Августин Аврелий. Исповедь. – М.: 1992.
3. Августин Аврелий. О Граде Божию. – М.: 2000.
4. Аль-Газали. Избавляющий от заблуждения // Григорян С.Н. Из истории философии Средней Азии и Ирана VII-XII вв. - М.: 1960.
5. Аль-Фараби. Философские трактаты. - Алма-Ата, 1970.
6. Бахтин М.М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура Средневековья и Ренессанса. – М.: 1990.
7. Біблія.
8. Блок М. Короли-чудотворцы. – М.: 1998.
9. Бозций. «Утешение философией» и другие трактаты. – М.: 1990.
10. Бруно Дж. Философские диалоги. – М.: 2000.
11. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. – К.: 1994.
12. Григорий Палама. Триады в защиту священнобезмолствующих. – Ел. джерело: http://azbyka.ru/otechnik/?Grigoriy_Palama/triady-v-zashhitu-svjashhenno-bezmolvstvujushhih.
13. Гуревич А. Проблемы средневековой народной культуры // Культура Средневековой Европы. – СПб.: 2006.

14. Гуревич А.Я. Категории Средневековой культуры. - - Ел. джерело: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/Gurev/.
15. Дионисий Ареопагит. О церковной иерархии. Послания. (Издание с параллельными текстами). – СПб.: 2001.
16. Еразм Роттердамский. Похвала Глупоті. – К.: 1993.
17. Жильсон Э. Философия в Средние века. – М.: 2010.
18. Ибн Сина. Избр. философские произведения. - М.: 1980.
19. Кальвин Ж. Наставления в христианской вере. – Ел. джерело: <http://www.jeancalvin.ru/institution/>
20. Коран / Пер. И.Ю. Крачковского. – М.: 1990.
21. Кузанский Н. Об ученом незнании / Соч. в 2-х т. – М.: 1979.
22. Ле Гофф Ж. Другое Средневековье: время, труд и культура Запада. – Екатеринбург, 2002.
23. Ле Гофф Ж. Средневековый мир воображаемого. – М.: 2001.
24. Ле Гофф Ж. Цивилизация Средневекового Запада. – М.: 1992.
25. Ле Гофф Ж., Трюон Н. История тела в Средние века. – М.: 2008.
26. Лютер М. О свободе христианина. - Ел. джерело: <http://www.bible-center.ru/article/freedom>.
27. Макиавелли Н. Государь. – М.: 1990.
28. Макиавелли Н. История Флоренции. – М.: 1987.
29. Мишле Ж. Ведьма. Женщина. – М.: 1997.
30. Монтень М. Опыты. В 3-х т. – М.: 1992.
31. Оккам У. Избранное. – М.: 2002.
32. Ориген. О началах. – Самара: 1993.
33. Письма темных людей. – Ел. джерело: <http://klio.tsu.ru/obscurus1.htm>.
34. Сагадеев А.В. Ибн Сина. - М.: 1980.
35. Сагадеев А.В. Ибн-Рушд. - М.: 1973.
36. Фома Аквинский. Сума против язычников. – М.: 2004.
37. Фома Аквинский. Сума теологии. В 4-х т. – М.: 2006, 2007, 2008, 2012.
38. Хейзинга Й. Осень Средневековья. – М.: 1995.
39. Шпренгер Я., Иститорис Г. Молот ведьм. – СПб.: 2008.
40. Элиаде М. История веры и религиозных идей. От Магомета до Реформации. – М.: 2008.
41. Эразм Роттердамский. Оружие христианского воина. – М.: 1992.
42. Ярослав Мудрый та його доба: тисячолітній досвід українського державотворення. – Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2019. – 284 с.